

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

A. Κείμενο: Το πνεύμα της προσφοράς

Τα άτομα, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, ενδιαφέρονται μόνο για τον εαυτό τους και για την οικονομική και κοινωνική άνοδό τους. Το κέρδος είναι ο στόχος της ζωής τους, ενώ πολλοί δεν απορρίπτουν το παράνομο κέρδος και την κερδοσκοπία. Οι ηθικοί κανόνες παραβλέπονται, ενώ και οι νομικοί κανόνες αντιμετωπίζονται με αδιαφορία, γιατί σ' αυτόν τον τόπο όλα βολεύονται και τακτοποιούνται, χωρίς σοβαρές κυρώσεις. Ζούμε σε μια εποχή που ο ατομικισμός και η προσπάθεια για την απόκτηση χρημάτων κυριαρχούν στη ζωή μας. Οι άνθρωποι στις μέρες μας είναι βαθιά εγωιστές, με αποτέλεσμα να ενδιαφέρονται μόνο για την ικανοποίηση των ποικίλων αναγκών τους και να αδιαφορούν για όλους τους άλλους, πάσχοντες και μη. Οι τρίτοι δεν έχουν θέση στους σχεδιασμούς τους, στη ζωή τους, είναι σαν να μην υπάρχουν. Ακόμη και η ελεημοσύνη που δίνουν – όταν και όσοι δίνουν- είναι ένα γεγονός χωρίς σημασία, μία μάλλον αυτόματη κίνηση, ενώ οι χορηγίες που παρέχουν ιδιώτες και συνήθως επιχειρήσεις, έχουν έντονο το χαρακτήρα της διαφήμισης και επομένως της προβολής των ιδίων και των επιχειρήσεών τους. Άλλωστε πολλές χορηγίες δίνονται για να εξυπηρετείται ένας στενός κύκλος, που ίσως δεν έχει ανάγκη οικονομικής βοήθειας, για να καλύψει κάποια, όχι πρώτης προτεραιότητας, ανάγκη.

Ο εγωισμός και η θεραπεία του προσωπικού συμφέροντος δεν απαντώνται μόνο στα άτομα, αλλά και στα κράτη και μάλιστα στα μεγάλα, αναπτυγμένα και πλούσια, από τα οποία θα περίμενε η διεθνής κοινότητα να βοηθήσουν οικονομικά και τεχνολογικά τις φτωχές, υποανάπτυκτες χώρες του πλανήτη. Βεβαίως, παρέχουν κάποια επισιτιστική βοήθεια, που συνήθως αποτελείται από ψίχουλα, ενώ συνήθως, εξαντλούνται σε υποσχέσεις και εξαγγελίες για το μέλλον. Πρόκειται ουσιαστικά για την ίδια συμπεριφορά που επιδεικνύουν τα μεμονωμένα άτομα έναντι των συνανθρώπων τους, μόνο που σε αυτή την περίπτωση η σκληρότητα και η αναλγησία αφορούν δεκάτομμυρια ανθρώπους, από τους οποίους ένα μεγάλο ποσοστό, και μάλιστα παιδιά, δεν κατορθώνουν να επιβιώσουν.

Μέσα σε αυτόν τον αδιάφορο και εγωιστικό κόσμο, όπου οι περισσότεροι μάχονται μόνο για την καλοπέρασή τους και το χρήμα, ανθεί παρά τις αντιξοότητες και την πνευματική ένδεια, το πνεύμα της προσφοράς, που χαρακτηρίζεται από ανιδιοτέλεια και αποτελεί το περίσσειμα της ψυχής λίγων ατόμων. Αυτοί οι λίγοι δε κυνηγούν τις προσωπικές ικανοποιήσεις και τον πλούτο, αλλά από εσωτερική παραίνεση επιθυμούν να βοηθήσουν το συνάνθρωπο, να προσφέρουν ό,τι μπορούν, χωρίς να ζητούν ή να περιμένουν αντάλλαγμα, χωρίς να προσδίδουν στην πράξη τους την έννοια της συναλλαγής. Άρα, η προσφορά είναι πηγαία και αυθόρμητη, συνήθως πραγματοποιείται χωρίς να ζητηθεί και εξαντλεί όλες τις υπάρχουσες εκείνη τη στιγμή δυνατότητες. Μπορεί βέβαια, να επαναληφθεί, για να ολοκληρωθεί κάποιο έργο, πάλι αυθόρμητα και αφού ζητηθεί.

Το πνεύμα της προσφοράς είναι ελεύθερο και ανεξάρτητο, δρα χωρίς να υπακούει σε κυβερνητικές ή άλλου είδους εντολές, κινείται χωρίς ιδεολογικούς φραγμούς και θεωρητικές ή πρακτικές δεσμεύσεις, κάνει την εμφάνισή του και την όποια δωρεά του όπου νομίζει ότι πρέπει και χρειάζεται η συμβολή του. Είναι ειλικρινές στις προθέσεις του και αντικειμενικό, αφού δεν αναμένει ανταπόδοση. Τα έργα του συνήθως δε γίνονται αντιληπτά από τους πολλούς, παρά από τους ελάχιστους, γιατί δεν υπάρχει η πρόθεση της προβολής ή έστω της γνωστοποίησης. Από αυτή την άποψη δεν έχει καμία σχέση με τη χορηγία και τους αυτοδιαφημισμένους χορηγούς.

Το πνεύμα της προσφοράς δεν κάμπτεται από τις δυσκολίες και τελικά υπερνικά τις φυσικές και τεχνητές αντιξοότητες, για να απαλύνει και να μετριάσει τον πόνο και τη δυστυχία. Οργανωμένη προσφορά υπάρχει προφανώς σε κάθε χώρα, χωρίς να κινείται σε διεθνή επίπεδα. Και στον τόπο μας, βέβαια, συμβαίνει αυτό, από ομάδες ιδιωτών, που προσφέρουν πολλά στους συνανθρώπους τους, χωρίς να επιζητούν αντάλλαγμα ή να αναμένουν οποιαδήποτε αμοιβή. Αλλά η οργάνωση της προσφοράς, σε τοπικό ή διεθνές επίπεδο, δεν μπορεί να συγκριθεί με το μη οργανωμένο, με το πηγαίο και προσωπικό πνεύμα της προσφοράς, που εκδηλώνεται μόνο του, χωρίς να επιζητεί συμμαχητές, οργάνωση, βοήθεια, καθοδήγηση. Το μεμονωμένο και ανεξάρτητο πνεύμα της προσφοράς, που μπορεί να φωλιάζει στα σωθικά του πιο ταπεινού πολίτη και που δεν χρειάζεται την παρότρυνση τρίτου για να εκδηλωθεί, αυτό είναι το θείο δώρο και αυτό έχει όλο το θαυμασμό μας. Αυτό αξίζει να μιμηθούμε.

(Διασκευασμένο άρθρο του Παναγιώτη Μποκοβού από το περιοδικό «Ευθύνη», τ. 395)

B. Παρατηρήσεις

A. Να παρουσιάσετε την περίληψη του κειμένου στο πλαίσιο σχετικής συζήτησης μέσα στην τάξη σας (120-130 λέξεις).

B1. «Ο εγωισμός και η θεραπεία του προσωπικού συμφέροντος δεν απαντώνται μόνο στα άτομα, αλλά και στα κράτη και μάλιστα στα μεγάλα, αναπτυγμένα και πλούσια»: Να αναπτύξετε την παραπάνω άποψη με τη μέθοδο των παραδειγμάτων σε μια παράγραφο (100 λέξεις).

B2. Να εντοπίσετε ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο.

B3. Ποιοι τρόποι πειθούς χρησιμοποιούνται στην τρίτη και τέταρτη παράγραφο του κειμένου;

B4. Να ελέγξετε τη συνεκτικότητα ανάμεσα στις τέσσερις πρώτες παραγράφους του κειμένου.

B5. Να εντοπίσετε τρεις φράσεις με συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας και να τις τρέψετε σε κυριολεξίες.

Γ. Ο εθελοντισμός στοχεύει στην ελάττωση του ανθρώπινου πόνου και θέτει τις βάσεις για τη διεύρυνση της κοινωνικής συνείδησης. Αφού σχολιάσετε το παραπάνω δεδομένο να αναφέρετε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η προσφορά του εθελοντικού έργου αποβαίνει κοινωνικά ωφέλιμη. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή αποδεικτικού δοκιμίου. (500-600 λέξεις)

Απαντήσεις:

A. Περίληψη:

Αγαπητοί συμμαθητές,

Το κείμενο πραγματεύεται τα χαρακτηριστικά του αλτρουισμού σε αντιδιαστολή με το ατομικιστικό πρότυπο της εποχής. Αρχικά, ο συγγραφέας επισημαίνει την ιδιοτέλεια ως κυρίαρχο πρότυπο της εποχής, που ωθεί τα άτομα στην καταστρατήγηση κάθε γραπτού και άγραφου νόμου. Ο εγωκεντρισμός έχει αμβλύνει τη διάθεση αρωγής που και αν ακόμη πραγματοποιεί είναι είτε τυχαία είτε υστερόβουλη και ανούσια. Σύμφωνα με τον κειμενογράφο ο ωφελιμισμός δεν είναι αποκλειστικά ατομικό χαρακτηριστικό αλλά και συλλογικό, αφού τα πλέον ευημερούντα κράτη διαφορούν για την εξαθλίωση των τριτοκοσμικών χωρών. Ωστόσο ο συγγραφέας εντοπίζει και εξαιρέσεις στον κανόνα της κρατούσας εγωπάθειας. Λίγοι σε σχέση με την πλειοψηφία άνθρωποι οικειοθελώς, αφιλοκερδώς και αυτοβούλως προσφέρουν στον συνάνθρωπο από το υστέρημά τους. Τέλος, ο συγγραφέας συγκρίνει την οργανωμένη με την ατομική αλληλέγγυα δράση για να τονίσει την ανωτερότητα της τελευταίας η οποία καθίσταται πρότυπο μίμησης, καθώς βασίζεται στη συνειδητή προαίρεση.

B1. Το πνεύμα της ιδιοτέλειας δεν χαρακτηρίζει μόνο τα μεμονωμένα αλλά και τα ισχυρά κράτη. Αδιαμφισβήτητο αξίωμα στις φιλοσοφικές και πολιτικές επιστήμες αποτελεί η οργανική σχέση πολίτη – κράτους. Για να γίνει αντιληπτή και ερμηνεύσιμη η λειτουργία ενός κράτους επιβάλλεται πρωτίστως να διερευνηθεί η φυσιογνωμία των πολιτών. Σε μια εποχή με βαθιά κρίση αξιών, ο εγωκεντρισμός, ο αριβισμός και η αναλγησία διαπερνούν το αξιακό σύστημα του σύγχρονου πολίτη, ο οποίος είναι ικανός να μετέλθει κάθε μέσου ακόμη και αθέμιτου για να ικανοποιήσει τους σκοπούς του. Η κατάσταση δεν αλλάζει και πολύ αν αναλογιστούμε τι διέπει τις διακρατικές σχέσεις και τις κινήσεις στην παγκόσμια σκακιέρα. Τα κράτη διαγκωνίζονται και ξιφουλκούν για την κυριαρχία και την κηδεμόνευση ολόκληρου του πλανήτη. Άδικες αποφάσεις και αποτρόπαια εγκλήματα που κλονίζουν την πίστη στην ίδια την ανθρώπινη φύση παρατηρούνται, με στόχο το κέρδος και τη διεύρυνση των σφαιρών επιρροής των ισχυρών χωρών. Παράλληλα το χάσμα ανάμεσα στις πλούσιες δυτικές χώρες και τις υποανάπτυκτες χώρες της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής καθίσταται αγεφύρωτο. Ο στυγνός ανταγωνισμός, το δόγμα «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα», η απαξιοτική απόθια για τον πλησίον δεν αντικατοπτρίζονται μόνο στις διαπροσωπικές σχέσεις αλλά και στην καθιερωμένη εξωτερική πολιτική των χωρών που διαφεντεύουν τον πλανήτη.

B2. Η συλλογιστική πορεία που ακολουθεί ο συγγραφέας είναι επαγωγική: μέσα από ειδικές διαπιστώσεις που αναφέρονται σε εκδηλώσεις του σύγχρονου ανθρώπου στην κοινωνική του ζωή (Τα άτομα... κυρώσεις) συνάγει το γενικότερο συμπέρασμα ότι στις μέρες μας κυριαρχεί το πνεύμα του ατομικισμού (Ζούμε... ζωής μας).

B3. Ο συγγραφέας για να αποδείξει την κυριαρχία της ιδιοτέλειας σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, σε αντιδιαστολή με την ανιδιοτελή προσφορά λίγων και μεμονωμένων ανθρώπων, επικαλείται τη λογική του δέκτη. Χρησιμοποιεί επιχειρήματα (Αυτοί οι λίγοι... δυνατότητες) και τεκμήρια. Συγκεκριμένα αλήθειες (ο εγωισμός... πλανήτη) και γεγονότα (Βεβαίως... μέλλον). Επίσης για να προκαλέσει συγκίνηση και προβληματισμό επικαλείται το συναίσθημα του δέκτη με μεταφορικό λόγο (Μέσα σ' αυτόν τον αδιάφορο ...ατόμων) και συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις (αναλγησία, πνευματική ένδεια, πνεύμα της προσφοράς, περίσσειμα της ψυχής, συνάνθρωπο).

B4. Η συνεκτικότητα εξασφαλίζεται, καθώς ανάμεσα στις τρεις πρώτες παραγράφους υπάρχει η νοηματική σχέση της προσθήκης, ενώ ανάμεσα στις τρεις πρώτες παραγράφους και την τέταρτη διαφαίνεται η νοηματική σχέση της αντίθεσης. Πιο συγκεκριμένα ο συγγραφέας στις τρεις πρώτες παραγράφους ξετυλίγει τις σκέψεις του για τις προεκτάσεις της επικράτησης του εγωκεντρισμού και της ιδιοτέλειας τόσο στις διαπροσωπικές σχέσεις όσο και στις διακρατικές. Σε αντιδιαστολή με τον ατομικισμό και την απόθια που κυριαρχεί στον κόσμο μας σήμερα, ο συγγραφέας παρουσιάζει στην τέταρτη παράγραφο κάποιες ανυστερόβουλες εθελοντικές πρωτοβουλίες.

B5. Α) «που αποτελείται από ψίχουλα» §3 → που είναι ελάχιστη
Β) «αυτοί δεν κυνηγούν τις προσωπικές ικανοποιήσεις» §4 → δεν επιδιώκουν τις προσωπικές ικανοποιήσεις
Γ) «ανθεί παρά τις αντιξοότητες» §4 → επικρατεί παρά τις δυσκολίες

Γ. Σε ένα αποδεικτικό δοκίμιο επικαλούμαστε τη λογική του δέκτη, χρησιμοποιούμε αναφορική λειτουργία της γλώσσας, ύφος σοβαρό και επίσημο, γ' ενικό και γ' πληθυντικό πρόσωπο.

Πρόλογος:

Ο εθελοντισμός αποτελεί χαρακτηριστικό μιας κοινωνίας η οποία επιδεικνύει ευαισθησία για το συνάνθρωπο και τα προβλήματά του. Ως κίνημα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη βελ-

τίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου, για την καλλιέργεια της συλλογικής συνείδησης και την ενίσχυση του θεσμού της δημοκρατίας μέσα από την ενεργοποίηση του πολίτη.

Κυρίως θέμα:

Ζητούμενο 1^ο : σχολιασμός δεδομένου

Οι εθελοντικές οργανώσεις απαλύνουν τον ανθρώπινο πόνο

- Παρέχουν υλικά αγαθά και χρήματα, αποστέλλουν ιατροφαρμακευτικό υλικό και ιατρική περίθαλψη για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών.
- Συμμετέχουν σε ομάδες διάσωσης ανθρώπων. Ζωτικής σημασίας είναι η προσφορά των εθελοντών αιμοδοτών και των δωρητών οργάνων.
- Προσφέρουν εργασία σε συλλόγους και ιδρύματα για την προστασία των παιδιών, την επανένταξη των τοξικομανών, τη βοήθεια σε άτομα με ειδικές ανάγκες και ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες.
- Προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού, της φτώχειας, της εκμετάλλευσης.
- Αγωνίζονται για να καταργηθούν οι διακρίσεις, ο κοινωνικός αποκλεισμός και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Μέσω της εθελοντικής δράσης διευρύνεται η κοινωνική συνείδηση

- Συντονίζονται οι δυνάμεις του κοινωνικού συνόλου, ελέγχεται το κράτος, αναπληρώνονται οι ελλείψεις και οι αδυναμίες του.
- Ο εθελοντής ολοκληρώνεται ως πολίτης, γιατί συνειδητοποιεί την ανάγκη για υπευθυνότητα και συμμετοχή στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων.
- Καλλιεργείται το πνεύμα της συλλογικότητας, της αλληλοκατανόησης και της αλληλεγγύης, αξίες που προάγουν την κοινωνική συνοχή.
- Γαλουχούνται οι νέοι με αξίες και αίρεται το πνεύμα του εγωισμού και του ατομικισμού.
- Υποχωρεί η αντίληψη ότι η επίλυση των προβλημάτων είναι ευθύνη του κράτους, μιας αντίληψης που αποτελεί το αντικίνητρο της δραστηριοποίησης του απλού πολίτη.
- Ενισχύεται η δημοκρατία, εφόσον συντελείται η διαμόρφωση μιας κοινωνίας ενεργών πολιτών και όχι παθητικοποιημένων ατόμων.

Ζητούμενο 2^ο : Προϋποθέσεις

- Κατάλληλη εκπαίδευση όσον συμμετέχουν σε εθελοντικές οργανώσεις.
- Χάραξη βραχυπρόθεσμων, μακροπρόθεσμων αλλά και ρεαλιστικών στόχων.
- Παροχή διευκολύνσεων στις εθελοντικές οργανώσεις εκ μέρους της πολιτείας (θεσμική αναγνώριση, χρηματοδότηση).
- Συνεργασία με ερευνητικά κέντρα, πολιτικούς φορείς, τοπική αυτοδιοίκηση.
- Απροθυμία εξυπηρέτησης πολιτικών σκοπιμοτήτων.
- Ορθολογική αξιολόγηση των μεθόδων με τις οποίες πρέπει να δρα το άτομο που παρέχει εθελοντικά τη βοήθειά του, ώστε να μην εξυπηρετεί ερήμην του ιδιωτικά συμφέροντα ισχυρών παραγόντων.
- Ο εθελοντισμός δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ως μέσο διαφήμισης και προβολής από μεμονωμένα άτομα ή πολιτικούς φορείς.
- Κίνητρα της εθελοντικής προσφοράς επιβάλλεται να είναι η αλληλεγγύη και ο αλtruισμός.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΟΡΟΣΗΜΟ

- Το πνεύμα της αληθινής προσφοράς είναι ελεύθερο, ανεξάρτητο, δρα χωρίς ιδεολογικές αγκυλώσεις και εκδηλώνεται χωρίς «τυμπανοκρουσίες», γιατί στόχος δεν είναι η προβολή αλλά η ουσιαστική βοήθεια στον πάσχοντα συνάνθρωπο.

Επίλογος:

Το κίνημα του εθελοντισμού αποτελεί με τις ανάλογες προϋποθέσεις μια μεγάλη δύναμη ελπίδας για το σύγχρονο κόσμο.